

Jak vytvořit dobré výstupy – rady a tipy od odborníků

Jak postupovat při psaní reportážního článku, natáčení reportážního videa a pořizování reportážní fotografie? Ono se to lehce řekne, napiš článek, vyfoť fotku, nebo natoč video. Ale kde začít? Jaké nástroje k tomu využít, co funguje, co naopak není vhodné, nebo se dokonce nesmí, a jak svým zjištěním a návrhům dát reálnou podobu? To jsou otázky, které se vám pravděpodobně začnou honit hlavou hned, jakmile se pustíte do reportérské práce.

Proto jsme oslovili již zkušené odborníky, kteří pro vás sepsali následující část, která by vám měla pomoci odpovědět na nejčastější otázky, a přidávají také své osvědčené tipy, které se jim v jejich reportérské práci osvědčily.

Jak na pořízení reportážní fotografie vám poradí **Gabriela Klečková**, odbornice na vizuální gramotnost. O tvorbě reportážního článku napsala **Klára Kubičková**, novinářka a vítězka Ekopubliky 2016. Do tvorby reportážního videa vás zasvětil režisér a scénárista **Stanislav Adámek**.

Na konci každé kapitoly jsme pro vás dodali ještě tipy přímo od zahraničních Mladých reportérů v podobě videa a jednu názornou, a odbornou porotou okomentovanou, ukázkou z mezinárodní soutěže.

Jak pořídit dobrou fotku?

„Nevzpomínám si, co mě přivedlo k fotografii, ale vzpomínám si na svůj první fotoaparát Beirrette. Koupila jsem si ho z ušetřeného kapesného, když jsem byla v 7. třídě. Od prvního okamžiku mě bavilo dokumentovat vše, co mě obklopovalo. Fotila jsem rodinu, lidi, přírodu, zvířata, města, prostě svět kolem mě. Mnohdy se mi fotoaparát stal jediným kamarádem. Když jsem byla někde sama a měla u sebe fotoaparát, necítila jsem se sama. Jako kamarádovi jsem mu ukazovala, co se mi líbí a co mě zaujalo a on mi to pomáhal zaznamenat. Sdílel se mnou milou chvíli. A vlastně je to tak stále. Dívám se na věci kolem sebe a najednou mě něco zaujme. Hra světla a stínu v lese. Úsměv na tváři. Kapky deště na okně. Štěňata do sebe zauzlovaná. Legrační nápis. Fotografie je pak pro mě způsob, jak zaznamenat tento jedinečný moment a uchovat si příjemný okamžik v paměti. Fotografie mi dovoluje zastavit čas a sdělit lidem kolem mě to, co poutá moji pozornost,“ napsala Gabriela Klečková, autorka následujícího textu pro vás.

Mgr. Gabriela Klečková, Ph.D., působí na Katedře anglického jazyka Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni, kde vyučuje didaktiku anglického jazyka. Zároveň působí jako pedagogická konzultantka v projektu Pomáháme školám k úspěchu. Zabývá se problematikou tvorby, designem a používáním materiálů pro výuku anglického jazyka a to jak v rovině obsahové tak vizuální. Má též zájem o propojování rozvoje kritického myšlení a vizuální gramotnosti u žáků zvláště při práci s fotografií.

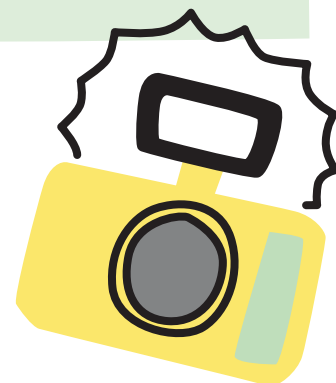
Jak si zvolím vhodný nástroj pro svoji reportáž?

Našel/našla jsi ve svém okolí problém životního prostředí a chceš na něj upozornit?

- ✓ Můžeš o něm sepsat článek.
- ✓ Můžeš o něm natočit video.
- ✓ Můžeš ho zachytit na fotografii.

Každý z těchto způsobů ti nabízí jiné nástroje sdělení a může být vhodný pro jiný problém životního prostředí.

Než se rozhodneš pro svůj nástroj, zapřemýšlej o tom, co chceš sdělit a ukázat lidem kolem sebe. Například u vás v ulici je neustále velký nepořádek kolem kontejnerů na tříděný odpad. Je to neutěšené a nepěkné místo, kolem kterého každý den procházíš do školy. Když jdeš ze školy, jdeš s kamarády většinou jinou cestou. Tam jsou ale také kontejnery na tříděný

odpad a je kolem nich také stejný nepořádek. Přijde Ti, že u vás ve čtvrti je problém s tím, jak vypadá prostor kolem míst na tříděný odpad a chtěl/a bys na něj upozornit a něco s ním udělat.

Buď je možné problém popsat barvitě slovy, nebo se pokusit o video či fotografii. Co u publika v tomto případě lépe vyvolá nějakou reakci, emoci a upoutá pozornost na tebou zvolený problém? V případě nepořádku kolem kontejnerů, který je patrný na první pohled a je statický, se jako nejvhodnější způsob záznamu pro tvoji reportáž nabízí fotografie. Může výstižněji zachytit nepořádek a to, jak místo vypadá nehostinně.

Tvá reportážní fotografie bude ale také potřebovat slova. Jednak jí bude zapotřebí dát nějaký název a ještě ji doplnit krátkým popisem do 100 slov. V popisku budeš mít možnost nastínit souvislosti fotografovaného problému, které podpoří to, co je na fotografii vidět a promlouvá k lidem. Tvůj text pomůže fotografii ještě lépe vypovídat svůj příběh.

Pro soutěž bys měl/a vědět, že hodnotící komise se bude soustředit na různé věci, ale co se týče fotografie jako takové, bude ji zajímat technické a umělecké zpracování tvé fotografie. Bude se zabírat objektivitou tvého záznamu, tedy zda jsi zachytil/a skutečnou věc. V soutěži je povoleno fotografie upravovat ale jen tak, aby nebyla změněna realita, kterou fotografie zachycuje.

Půjdeš cestou fotografie, abys upozornil/a na problém životního prostředí ve své blízkosti, nebo zvolíš jiné médium? Jestli ses rozhodl/a pro fotografii, v další části si ukážeme, jak takovou fotografii udělat.

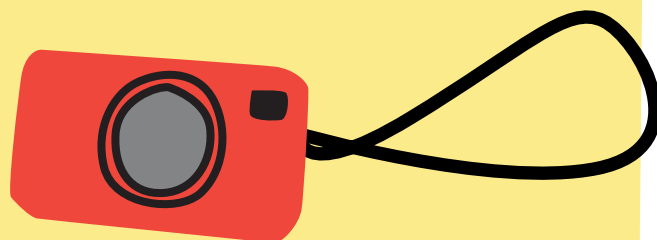
Co bych měl/a vědět o fotografii?

Na začátek si řekneme pár základních výchozích bodů pro lepší porozumění, jak reportážní fotografii vytvořit.

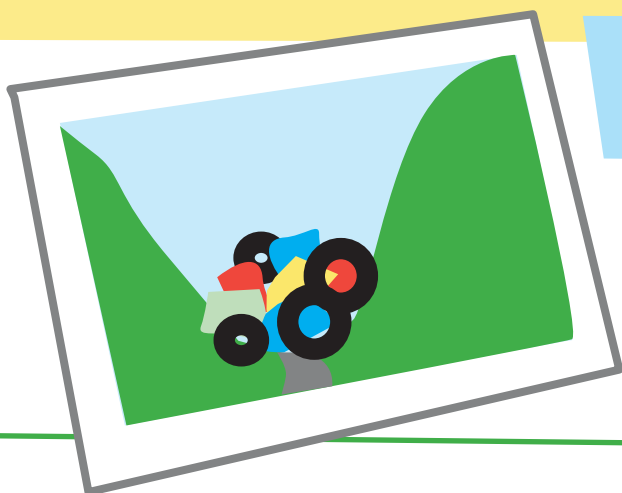
Fotografie jako příběh

Záměrem tvé fotografické reportáže bude obrazem ukázat pravdivý příběh o problému životního prostředí. Tvé vidění problému prostřednictvím fotografie by mělo u lidí vyvolat emoční reakci a zájem o tebou zvolený problém. Samozřejmě jedna fotografie nemůže zachytit vše kolem problému, ale může lidi zaujmout a podnítit v nich tvorbu příběhu. Tím, co jim ukážeš, je povedeš k otázkám:

- *O kom to je? O čem to je?*
- *Co se stalo? Co se to děje?*
- *Kdy se to stalo? Kdy se to děje?*
- *Kde se to stalo? Kde se to děje?*
- *Jak se to stalo? Jak se to děje?*
- *Proč se to stalo? Proč se to děje?*

Možná je i napadne: *Co mi to říká? Jak to bude pokračovat? Co se bude dít dál?*
Fotografie je nenechá lhostejnými k dané situaci.

Podívej se na vítězné fotografie v soutěži MRpŽP z předchozích let. Jaké příběhy sdělují? (www.yre.global/photos/)

Fotografické tipy

Světlo a kompozice, tedy uspořádání obsahu fotografie, patří mezi základní fotografické nástroje pro tvorbu dobré fotografie. Řekneme si pár tipů, které ti pomohou lépe sdělit tvůj příběh.

Tip 1: Světlo jako přítel

Světlo se během dne proměňuje. Vytváří různá zbarvení a stíny, které předměty více či méně vykreslují. Všiměj si stínů, toho, co je osvětleno, a naopak není. Pozoruj, čemu světlo dává vyniknout, a co naopak skrývá. Jak vypadají barvy za různého světla. Je-li méně světla, je méně kontrastu. Fotografie podzimního stromu při zatažené obloze bude vypadat nevýrazně. Naopak za slunečného počasí budou barvy kontrastnější a jasnější a fotografie bude působit méně plochá.

Nejlépe je fotit ráno nebo v podvečer, kdy je tzv. teplé a měkké světlo. Naopak se nedoporučuje focení kolem poledne, kdy je vysoký jas. Při focení je dobré mít světlo v zádech nebo z boku, ale i focení tzv. proti světlu může vytvořit zajímavou fotografii. Ale pozor, máš-li světlo v zádech, aby na fotografii nebyl Tvůj vlastní stín.

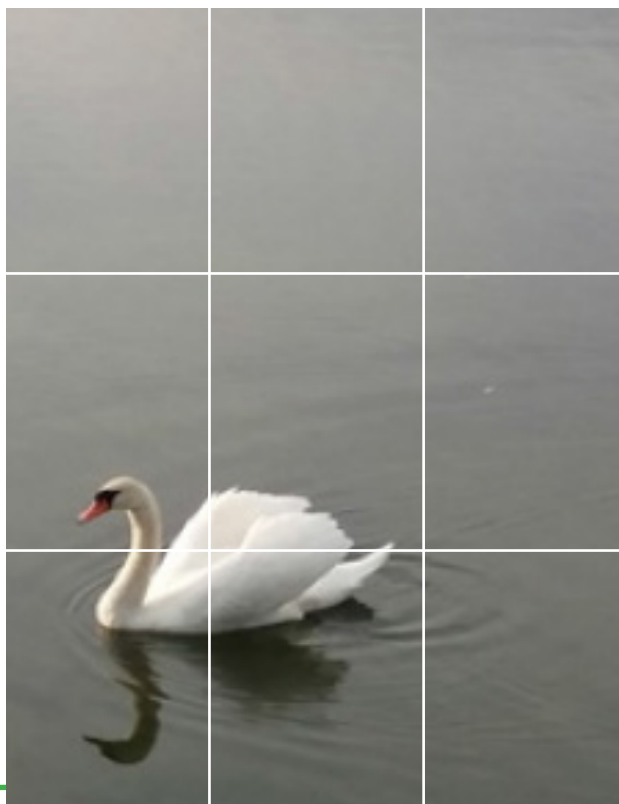
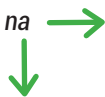
Příklad: Všimni si, jaký efekt vytváří boční světlo, na pláži a v kostele.

Tip 2: Pravidlo třetin

K rozvržení fotografie ti pomůže pravidlo třetin. Rozděl si rámeček na 9 částí a zkus umístit hlavní objekt (motiv) do jednoho z průsečíků. Jedná-li se o linii, například horizont, patří do spodní nebo horní třetiny. Je-li to naopak komín, ten patří do levé nebo pravé třetiny.

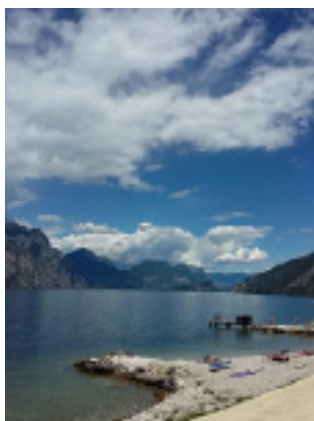
Příklad: Všimni si pozice hlavního motivu – labuť na fotografii nebo umístění horizontu v rámci 9 částí.

Tip 3: Volba formátu

Formát fotografie, tedy jestli je snímek tzv. na výšku (vertikální) nebo na šířku (horizontální), může pomoci vyniknout liniím. Fotografie na výšku zvýrazní vertikální linii a fotografie na šířku naopak horizontální linii. U obou platí již zmíněné pravidlo třetin.

Příklad: Porovnej fotografie jezera. Který formát je vhodnější a dává vyniknout liniím? →

Tip 4: Návodné linky

Dobrá fotografie má nějaký prvek, který vede k motivu – tomu, co chceme ukázat. Mohou k tomu pomoci tzv. návodné linky, které povedou naše oči. Může to být zeď, zábradlí, cesta, plot, silnice, řeka, prostě cokoli, co vytváří linku. Linka může být rovná, šikmá nebo vlnitá.

Příklad: Všimni si linek na fotografiích a kam vedou tvé oči.

Tip 5: Velikost motivu

Zvaž, jak daleko nebo blízko budeš od toho, co fotografuješ. Hlavní motiv fotografie by měl být dostatečně velký. Měl by vyniknout a být oddělen od pozadí. Tvůj obrazový rám, tedy to, co vidíš v hledáčku nebo na obrazovce fotoaparátu, by měl být zaplněn. Zároveň je důležité nevynechat nic, co nám na snímku ujasňuje kontext problematiky.

Příklad: Porovnej vedlejší fotografie. Na které vyniká motiv dvou přátel při rozhovoru více?

Tip 6: Rámování motivu

Přemýšlej o tom, co do fotografie zahrnout, a co je třeba vypustit. Pod jakým úhlem vše zaznamenáš.

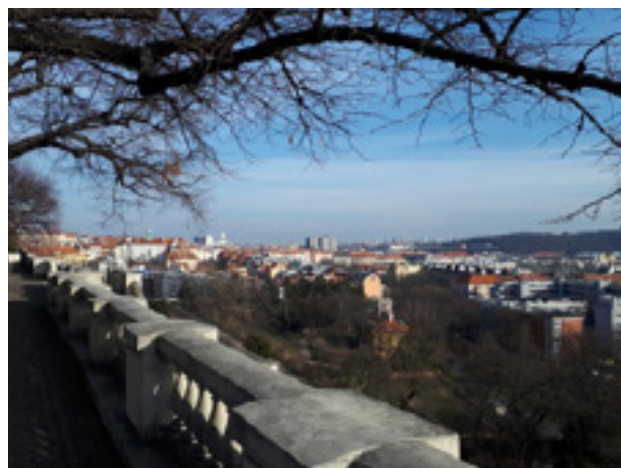
Všímej si a přemýšlej, co je na pozadí nebo v popředí tvého hlavního objektu. Patří to na fotografii? Není někde něco, co nečekaně trčí? Zároveň zvažuj, jestli na fotografii bude vše, co potřebuješ. Není někde něco nevhodně umístěno? Někdy Ti může pomoci princip, kterému se říká zarámování obrazu. Hlavní objekt ohraničíš nějakým jiným prvkem.

Příklad: Všimni si různých způsobů zarámování hlavního motivu.

Možná tě napadá, že kromě umění fotografovat, potřebuješ na pořízení dobré fotografie kvalitní digitální fotoaparát nebo super mobilní zařízení. Není tomu tak. Určitě platí, že dobrá digitální zařízení nabízejí fotoreportérovi více technických možností a lépe tak mohou zvládat nepříznivé světelné podmínky. Nicméně pokud fotograf neovládá základy kompozice a práci se světlem, je jedno, jak kvalitní zařízení drží v ruce. To, jak člověk fotí, tedy jak vidí záběr pro svoji fotografii, rozhoduje více o její výsledné podobě a výpovědi než to, jestli má fotograf špičkové zařízení. A pokud se ti tvým přístrojem nepodaří úplně 100% fotografie, vždy je možno ji poupravit v nějaké aplikaci.

Umění fotografie spočívá ve vidění a pozorování věcí kolem, kterých si ostatní nevšimnou, a jejich následném zachycení na fotografii. Jeden ze způsobů, jak se učit dobré fotografii a vidění světa kolem nás přes hledáček nebo obrazovku fotoaparátu, je dívat se na fotografie zkušených a profesionálních fotografů. Podívej se na různé fotografie a přemýšlej, co ti říkají, co je na nich, jak autor komunikuje příběh. Používá fotografie logiku nebo emoci, aby sdělila své poselství? Použil fotograf nějakou techniku (úhel pohledu, světlo, bod zaměření), aby fotografii dodal váhu? Nabízí fotografie jasný pohled na věc? Pohrál si autor s barvou, s detailem, s tvarem/úhlem pohledu, s perspektivou, s humorem?

Zde je několik odkazů, kde najdeš ukázky profesionálních fotografií.

www.czechphoto.org/cpp/

www.reuters.com/news/picture/reuters-30-years-of-pictures?articleId=USRTR4PGK8

www.nationalgeographic.com/photography/

<http://100photos.time.com/>

Popřípadě se podívej i na nějakou výstavu fotografií. Kdyby ses chtěl/a dozvědět ještě více o tom, jak dobře fotit, zajdi do knihovny a půjč si jednu z mnoha knih o fotografování, nebo se podívej na další fotografické tipy na internetu.

Jaké kroky mě čekají při tvorbě fotografické reportáže?

Krok 1: Promyšlení a plánování reportáže

Co chceš, aby bylo hlavním motivem nebo objektem tvé fotografie? Co chceš, aby sdělila? Jaký příběh chceš lidem prostřednictvím fotografie přinést? Jaký příběh chceš vyprávět?

Tvůj příběh může souviset s událostí nebo místem. Událost bude trochu těžší zachytit. Vše bude v pohybu a ty se budeš snažit zaznamenat nějaký významný moment. Budeš muset pozorně sledovat, co se děje, předvídat, co se bude dít – prostě být ve střehu. Rozhodneš-li se pro místo, budeš mít více času si vše rozmyslet. Tvá volba by měla vycházet z tvého záměru reportáže.

Naplánuj a promysli si, co a jak budeš fotit. Pokud je to možné, obhlédni si místo. Obejdi jej. Podívej se na něj zblízka a zdaleka. Podívej se na něj z boku, od země, nebo naopak z výšky – například ze schůdků nebo z okna. Zkus veškeré možné varianty. Prostě si ho důkladně prohlédni v různých časech nebo za různého počasí. Všiměj si detailů a změn, které se možná časem odehrají. Je dobré prozkoumávat místo nejenom zrakem, ale i přes hledáček nebo obrazovku fotoaparátu. Nabízí se ti tak mnohem přesnější pohled na to, co chceš dokumentovat.

Tady jsou otázky, na které se snaž odpovědět před svojí fotografickou výpravou za příběhem:

- **Co chci fotografií zachytit?**
- **Co k tomu budu potřebovat?**
- **Jak to asi nejlépe zachytím?**
- **Kdy to asi nejlépe zachytím?**

Krok 2: Tvorba reportáže

Dobry plán je část úspěchu, ale ten pravý okamžik a úhel zachycení budou vyžadovat ještě trochu hledání a možná i štěstí.

- **Přemýšlej o světle.** Podívej se na fotografované místo v různý čas a sleduj, odkud a kdy na něj svítí slunce a co na něm v různých časech vyzdvihuje a naopak skrývá.
- **Přemýšlej o kompozici.** Přemýšlej o tom, co do fotografie zahrnout, a co je třeba vypustit nebo čemu se vyhnout. Přemýšlej, pod jakým úhlem vše zaznamenáš a kam v rámečku fotografie umístíš.

Dobrá fotografie má něco, co si získá naši pozornost – ohnisko pozornosti. Udělej několik fotografií. Hraj si chvíli. Hraj si s detailem, s tvarem/úhlem pohledu, s perspektivou. Prostě zkoušej všechno možné a nemožné.

Pamatuj, že když se Ti fotografie úplně nepovede, můžeš ji dopravit v nějaké aplikaci.

Tady jsou otázky, na které se snaž odpovědět při tvorbě fotografie:

- **Mám vhodné světelné podmínky? Podporuje světlo můj motiv?**
- **Mám zvolený vhodný formát (výška, šířka)?**
- **Respektuji pravidlo třetin?**
- **Je na mém záběru vše, co potřebuji? Je na něm něco, co do něj nepatří a odvádí pozornost od mého motivu?**
- **Mám v záběru nějakou návodnou linku?**
- **Jsem dostatečně blízko svému motivu?**

Krok 3: Zakončení reportáže

Podívej se na fotografii na počítači. Splnila Tvá očekávání? Potřebuje poupravit? Jestli ano, můžeš zkusit následující možnosti. Pokud nevíš, jaká úprava by tvoji fotografii zlepšila, zkus si s jednotlivými funkcemi pohrát a vyzkoušet různé možnosti. Při úpravě barev, jasu a kontrastu pamatuj na to, že nastavení jasu a barev tvého monitoru rozhoduje o tom, jakým barevným dojmem fotografie působí. Na jednom monitoru barvy mohou vypadat dobře a na jiném mdle. Je dobré se na fotografie podívat na několik zařízeních a zvážit, jaké úpravy by mohly být vhodné.

Oříznutí nebo otoční fotografie

Tyto funkce ti pomohou zlepšit kompozici nebo rámování foceného motivu, přiblížit jej a tím zvýraznit, odstranit něco, co do záběru nepatří, změnit poměr stran tedy formát fotografie.

Úprava kontrastu

Tato úprava prohloubí světlé a tmavé části fotografie a vykreslí objekty na fotografii. Může oživit nevýraznou fotografii, na které se zdá, že vše tak trošku splývá.

Úprava světla (expozice)

Tato úprava ti pomůže upravit světelné vlastnosti fotografie. Je užitečná, když je fotografie moc tmavá nebo naopak moc světlá.

Úprava barev

Barvy dávají fotografii živost a vyvolávají různé pocity. Při úpravách můžeš vyladit jejich tón tak, že budou barvy působit tepleji, nebo naopak chladněji. Můžeš vyladit i jejich sytost, která barvy zvýrazní, anebo utlumí. Zkus i to, že odstraníš barvy a fotografii převedeš do černobílé. Možná, že v černobílém provedení bude tvoje fotografická reportáž působit přesvědčivěji. V každém případě ale vždy úpravy barev dělej tak, aby fotografie stále působila přirozeně.

Ostření fotografie

Tato funkce ti může trošku napravit fotografii, která není úplně ostrá, ale také ti může pomoci rozostřit pozadí motivu tvé fotografie tak, aby poutal více pozornosti. Tím, že pozadí nebude úplně ostré, hlavní motiv více vystoupí z fotografie do popředí.

Vyrovnění horizontu nebo linky

Tato funkce ti může trošku napravit křivou fotografii. Posune celou fotografii tak, že z linky na fotografii, která není vodorovná, udělá linku vodorovnou.

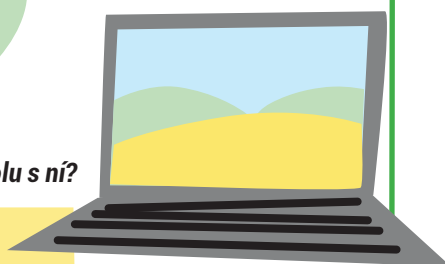
Vyretušování neboli vymazání nedostatku

Tato funkce ti dovolí odstranit něco, co se ti do záběru dostalo a kazí kompozici, bere pozornost a překáží. Její dobré použití, tak aby retuše nebyla vidět, může však vyžadovat trošku dovednosti s aplikací.

Při úpravách pamatuj, že fotografie můžeš upravovat ale jen tak, aby nebyla změněna realita, kterou fotografie zachycuje. Máš více fotografií a nevíš jakou vybrat? Zeptej se několika lidí, která je nejvíce oslovuje a vede je k přemýšlení. Pozor, neptej se, která se jim líbí. Fotografie, které jsou hezké na první pohled, nemusí mít příběh. Přemýšlej o názvu pro svoji fotografii a o textu, který ji doplní. Obojí by mělo posílit a obohatit tvůj snímek.

Tady jsou otázky, na které se snaž odpovědět při dokončování své reportáže:

- **Je fotografie v souladu se základními fotografickými tipy? Je potřeba úprav?**
- **Má moje fotografie požadované technické vlastnosti?**
- **Doplňuje můj název fotografie její obsah? Zaujme?**
- **Podporuje můj text souvislosti problému? Podporuje výjev na fotografii a promlouvá spolu s ní?**

Pokud nemáš na svém počítači nebo mobilním zařízení aplikaci na úpravu fotografií, je možné si stáhnout některé aplikace zdarma nebo využít online aplikaci na úpravu fotek. S tím ti může poradit vyučující výpočetní techniky nebo výtvarné výchovy.

Co radí Mladí reportéři?

Podívejte se na video Photography 101, které pro vás natočili Mladí reportéři z Kanady. (www.yre.global/video-tutorials). Snažili se v něm popsat 10 kroků, na které je potřeba při pořizování fotografií myslet.

Případová studie fotografie č. 1

(Mezinárodní soutěž MRpŽP, 2013 / druhé místo / Portugalsko)

Názor odborníka

- 1/ Jaký příběh fotografie vypráví?** Důlní průmysl znepokojuje lidi po celém světě, takže tato fotografie jistě zaujme. Titulek by se dal zkrátit na *Kyselý odtok z dolů v Aguas Fortes*
- 2/ Důkladně si fotografii naplánuj:** Seznam se s tím, co budeš fotit a najdi pro svou fotografii nejlepší úhel. V případě této fotografie se to vyplatilo, a proto je zároveň šokující, znepokojující a krásná.
- 3/ Osvětlení:** Chce to trpělivost. Počkej, až budeš mít slunce za zády, právě tehdy bude světlo optimální (za úsvitu, v pozdní odpoledne, při západu slunce...)
- 4/ Hloubka ostrosti:** Fotíme-li za dobrého světla a pod správným úhlem, může mít fotografie klidně i dva ústřední body. V tomto případě je první z nich v popředí a druhý v pozadí, kde se potůček ztrácí.
- 5/ Kompozice:** Tahle fotografie je skoro na jedničku s hvězdičkou! Obzor je tam, kde má být. Linie na fotce vedou oko diváka směrem ke konci potůčku a diagonální linie vytvářejí dojem tekoucí vody.
- 6/ Foť z co největší blízkosti:** Do takové řeky není záhodno spadnout, ale to, co fotíš, se snaž fotit zblízka a z úrovně očí.
- 7/ Upravování fotografie:** Nikdy neupravuj kontext fotografie – nic neodstraňuj ani nepřidávej. Ale například zvýšením kontrastu můžeš svou fotografii značně vylepšit.
- 8/ Vymyslet popisek je umění.** Tato fotografie je sama o sobě tak silná, že by popisek mohl být jen pár slov. 291 slov je na popisek příliš...

Kyselý odtok z dolů v Ribeira Águas Fortes
- Popisek (291 slov na 2 fotografie):
Vesnice Aljustrel (region Alentejo, Portugalsko) byla vybudována kolem pěti obřích polymetalických sulfidových ložisek, které pomohly oblasti k socioekonomickému růstu...